

part cinquena de la *Practica Inquisitionis*, de Bernat Guiu, conservada al Vaticà, Palat. lat. 606, fols. 7-49, obra escrita, com hom sap, entorn del 1325.

Però aquelles i d'altres minúcies (per exemple, la puntuació de la pàg. 61, lín. 274-275, o l'haver, en la pàg. 25, lín. 644, convertit en adjectiu —*mentis ordinatae* — una paraula que sembla adverbi — *ordinate suscipient informationem et taliter eam exponent...*—) no entelen gens la importància tant de l'empresa general d'editar les obres espirituals d'Arnau com, més en concret, el servei impagable que pot fer l'edició de l'*Expositio super Apocalypsi*; sí que haurien d'esperonar els editors a superar-se, encara, en els altres volums, que hom espera amb ànsia.

Josep PERARNAU

RAMON MUNTANER: *La croada de França contra els catalans*. A cura de RAMON SUMOY. Barcelona, Edicions 62 [1966]. 96 pàgs. («Antologia Catalana», 17.)

El títol d'aquest volumet no correspon ben bé al contingut, selecció dels primers capítols de la Crònica de Muntaner, des del pròleg fins al matrimoni de Jaume II amb Blanca d'Anjou. Els textos són transcrits evidentment de l'edició de l'Editorial Bàrcino.¹ Per dissort, però, hom no ha tingut en compte les nombroses esmenes — sovint considerables — indicades al final del volum IX d'aquesta edició. Això, unit als abundosos errors d'impremta o de modernització ortogràfica — molt vacil·lant —, treu utilitat a aquesta antologia, d'altra banda benvinguda. Unes pàgines d'introducció resumeixen la vida de Muntaner, esbossen l'estructura de la Crònica i en remarquen el valor (a la pàg. 8, hom parla, amb un anacronisme evident, de la «infallibilitat pontificia», acceptada per Muntaner com a «catòlic»).

Josep MASSOT I MUNTANER

JULIO RODRÍGUEZ-PUÉRTOLAS - LLUÍS ALPERA: *Poesia i Societat a l'Edat Mitjana (Estudi i Antologia)*. Palma de Mallorca, Editorial Moll, 1975. 506 pàgs. (Biblioteca «Raixa», 93-94).

L'Editorial Moll de Palma de Mallorca ha inclòs dins la col·lecció «Raixa», adreçada al «sector culte català no especialitzat» (pàg. 38), «més enllà de qualsevol cercle d'especialistes», una «antologia de divulgació» (pàg. 37) de la poesia catalana medieval. Com que anem molt escassos d'antologies de poesia catalana medieval, d'antuvi, siguin quins siguin els criteris de l'antologia i les contingències de la seva realització material, cal felicitar els autors i l'editor per l'esforç i el coratge que hi han demostrat, i agrair-los-el. I ho fem ben de cor.

Ara bé: atès que el llibre duu com a subtítol el mot *estudi* i els autors — ambdós essent professors universitaris — han tingut cura de fer constar quina part corresponia a l'un i a l'altre en la confecció de l'obra,¹ no crec que traïm llurs intencions si l'analitzem en termes de rigorositat.

1. Veg. la recensió de R. GUBERN I DOMÈNECH, *ER*, III (1951-52), 292.

1. En principi, diuen (cf. pàg. 205 i 305) que a Ll. Alpera es deu la tria dels textos i la transcripció (43-203), més les quatre pàgines de presentació (37-40) i el glossari (295-302). La introducció (7-34) i el comentari dels textos (205-294) van signats per J. Rodríguez-Puértolas.

Allò que ocupa més pàgines del llibre són els trenta-sis textos o composicions poètiques, des de *Lo Concili* de Ramon Llull fins a *La Brama dels Llauradors* de Jaume Gassull, ordenats gairebé cronològicament.² D'aquests trenta-sis textos només vint-i-tres són complets³ i no n'hi ha cap d'inèdit. Els criteris de transcripció són confusos i incontrolables: d'una banda, perquè de dotze composicions hom ens diu que el text ha estat establert «segons l'edició de N. N. tenint a la vista la de N.N.»;⁴ de l'altra, perquè les expressions amb què ens són descrits els criteris són inconcretes: «Quant a la presentació definitiva [?] dels textos hem modernitzat l'ortografia respectant la morfologia i la sintaxi, a més de les pauses mètriques (...); bona part [?] dels canvis introduïts en la transcripció han estat purament ortogràfics; en aquest aspecte ens hem limitat a seguir l'usatge generalment admès».

En realitat la modernització ha estat duta molt enllà. Fora del dígraf *ny* n'han desaparegut totes les *y*; han estat unificades segons criteri modern totes les *ll* i totes les *h*, inicials, medials i finals; hom hi modernitza tots els canvis de *a* per *e*, de *c* per *s* o *ss* i de *x* per *ix* (*lax* = *lleix*; *scus* = *excús*; *seyll* = *cell*; *sesa* = *cessa*; *cercan* = *cerquen*; *palicer* = *pellisser*); hom separa les partícules aglutinades (*c'aysí* = *que així*; *qu'om* = *que hom*; *febra·l cor* = *febre al cor*); han estat restituïdes les *t* mudes o de reforç (*gastan* = *gastant*; *mija* = *mitja*; *rejaça* = *retxaça*) o les lletres etimològiques equivalents (*fret* = *fred*; *guart* = *guard*); han estat posades en lletres les quantitats en xifres romanes (*XL* = *quaranta*; *XXIII* = *vint-i-tres*) amb altres modernitzacions gratuïtes: *cambia* = *canvia*; *aculhir* = *acollir*; *obesir* = *obeir*; *spirit* = *esperit*; *sartre* = *sastre*; *trassió* = *traïció*; *ab* = *amb*, etc., de manera que l'edició dels textos, a despit de la «versió satisfactòria i convincent de les transcripcions» i de l'«evident fidelitat» (pàg. 37, 38) que proclama Alpera, no representa cap millora per als estudiosos, que hauran de continuar referint-se a les edicions anteriors.⁵

Hom esperava i hauria agraït de veure explicats els abundosos passatges obscurs i difícils de les poesies, però els autors s'han desentès del tot d'aquest aspecte puix que no hi han posat ni una sola nota explicativa del sentit del text. Sembla que Alpera creia haver resolt la qüestió amb el Glossari, els criteris de confecció del qual ens dóna per duplicat (pàgs. 38-40 i 295-296) i confusament. Ha estat redactat, diu, segons uns criteris que «ens han permès de reduir-lo a la seva extensió legítima i indispensable», «que tan sols dóna el sentit d'aquells mots que són realment difícils i exigeixen una interpretació» (pàgs. 295, 296). Tanmateix, hom no veu com poden ésser «realment difícils» mots com *abdosos*, *adés*, *alcú*, *aur*, *castic*, *cells*, *cest*, *conquerrà*, *cors*, *dan*, *denant*, *des*, *dessots*, *dien*, *dix*, *do*, *enaixí*, *enaprés*, *ergull*, etc.; per contra, hom hi troba a faltar *afust* (pàg. 85), *atrassa* (82), *birla* (116), *compte* (= milió, 63), *gonilló* (46), *horresa* (92), *laix* (56), *mangant* (132), *margullès* (126), *naut* (138, 140), *peitavi*

2. Els núms. 24 i 25, de Guillem de Masdovelles, haurien d'anar abans del núm. 17. Els núms. 26-28, de Joan Berenguer de Masdovelles, després del 31.

3. El que té el núm. 18 no duu la sòlita indicació «Fragments».

4. Són els núms. 1, 5-7, 9-13, 16, 17, 29. Cal notar també que si bé dels núms. 14 i 15, de Bernat Metge, hom diu que han estat trets de l'edició de Martí de Riquer (Barcelona 1959), qualsevol que els col·locioni amb la de Marçal Olivar (Barcelona 1927) veurà que aquella edició no ha estat tinguda en compte. El mateix cal dir dels fragments del *Testament de Bernat Serradell* (núm. 23), que no són trets de l'edició d'Arseni Pacheco (Barcelona 1971), com s'indica, sinó de la de Marià Aguiló (Barcelona 1873-1900).

5. No hi són rares les clares errades d'impremta: pàg. 51, r. 10: *mon*; pàg. 58, r. 6: *bé*; pàg. 60, r. 22: *en*; pàg. 66, r. 28: *aicò*; pàg. 67, r. 4: *mon*; pàg. 67, després de la r. 6 falta el vers: *e lex-li tots los meus pecats*; pàg. 96, r. 5: *encès*; pàg. 102, r. 18: *facen*; pàg. 145, r. 11: *quí*; pàg. 172, r. 4: *temprant*; pàg. 182, r. 22: *faça*; pàg. 186, r. 3: *jorn*.

(49), *pelanyiu* (81), *poiets* (?) (67), *tresdossa* (53).⁶ I se'ns fa incompreensible com els autors d'una «antologia de divulgació» no es prenen com a primera i ineludible tasca de deixar aclarit i entenedor el sentit de tots els mots, expressions i *passatges* dels vells textos, cosa que mai no arribarà a fer un glossari, per més ben fet que sigui.

En comptes d'això, Rodríguez-Puértolas ha farcit el llibre amb comentaris — dits «Notes» —, el gènere literari dels quals bascula entre el simple resum del poema i les teoritzacions *al marge* dels poemes, com la sorprenent al·lusió a la literatura picaresca castellana a propòsit de la *Disputació d'en Buc ab son Cavall* (pàg. 224).⁷

Tant la Introducció com les «Notes», malgrat l'esclat de bibliografia, poc seleccionada i ben desproporcionada per a una «antologia de divulgació», coixegen per generalitzacions i ambigüitats que, si bé no són sempre rebatibles, poques vegades són convincents. De passada, a la pàg. 10, ens assabentem de quina mena de poesies han estat incloses a l'antologia: «el gènere de crítica i de protesta», i ens cal arribar al final de la Introducció perquè hom ens digui clarament «el propòsit d'aquesta antologia: mostrar com la poesia catalana medieval no tan sols reflecteix sinó que també participa en els conflictes històrico-socials de l'època». De fet, però, ja ho podíem haver endevinat per la sovintejada repetició dels mots *crisi* (atorze vegades), *lluita de classes*, *classista*, *situació conflictiva*, *burgèsia*, etc., i per les obres precedents del comentarista (que, per cert, són citades més de trenta vegades al llarg del llibre).

Tots els comentaris a les poesies van exclusivament en aquest sentit, i no hi hauria res a dir si no fos que algunes vegades el comentari *social* sembla massa forçat, especialment en els quatre poemes que T. Garcés i M. Olivari havien inclòs a *Les cent millors poesies humorístiques de la llengua catalana* (Barcelona 1925). J. Rodríguez-Puértolas les pren seriosament i arriba a dir, del *Sermó* de Bernat Metge, que és «una anàlisi depriment d'una sinistra realitat social» (pàg. 246), i veu, en *La Disputació d'en Buc ab son Cavall* «una revaloració del món familiar enfront de tot afany universalista o absolut» i «la justificació de la moral utilitària» (pàg. 222).

La falta de coneixements i d'atenció a l'hora de redactar fan, per exemple, que les poesies del *Cançonet de Ripoll* siguin datades, a la pàg. 8, «a les primeries del segle XIV» i cinc pàgines després a «mitjan segle XIV»; que s'illustri una poesia amb una cita «d'alguns anys després»... que són gairebé cent (pàg. 249); que faci Guillem de Masdovelles «membre del patriciat barceloní» (pàg. 270); que equivoqui el nom del cèlebre mestre de Rodes, Juan Fernández de Heredia (pàg. 243); que els avalots contra els calls jueus el 1391 s'atribueixin a un vague i inconcret «descontentament popular» (pàg. 15); que sense cap fonament objectiu ni documental parli dels «més que possibles orígens conversos» d'Ausiàs March (pàg. 276); que interpreti com a «lluita política» interna entre Joan I i «els partidaris del comte d'Armanyac» allò que no fou sinó la repehció d'unes companyies estrangeres que havien entrat per depredar el país (pàgs. 20 i 270).⁸

En resum: si l'edició dels textos hagués estat més acurada i si la tria i el co-

6. Alguns dels sentits que dona el Glossari no convenen al text. Per exemple, *pur* (pàg. 66, r. 27) no equival a «també, així mateix» sinó a «no obstant això»; *for*, en sentit de «privilegi, facultat», no convé als passatges de la pàg. 43, r. 19 i pàg. 131 r. 32.

7. Dues vegades (pàgs. 229 i 264) insisteix aquest autor que per entendre la literatura catalana cal [sic] comparar-la amb la castellana. I per què no amb l'occitana o la italianá?

8. No es comprèn tampoc que es limiti a designar simplement com a «significatiu» (pàgina 26) que el començament del *Corbacho* sigui traducció calcada mot a mot del començament del *Sermó* de Bernat Metge.

mentari històric dels poemes haguessin estat més madurats i primfilats, el llibre hauria estat útil a moltes més persones que no ho serà en el seu estat actual.

Jaume RIERA I SANS

Cançoner popular de Mallorca, Replegat i ordenat, amb nombroses variants, pel P. RAFEL GINARD BAUÇÀ, T.O.R. Vols. I-IV. Mallorca, Editorial Moll, 1966-1975. LXXXVIII + 370 pàgs., XXIV + 420 pàgs., XXXII + 472 pàgs., LXIV + 598 pàgs. («Els Treballs i els Dies», 4-7.)

Cal remarcar com un fet d'una importància excepcional dins la història de la nostra literatura tradicional —i, més encara, de tota la literatura tradicional romànica—, l'aparició dels quatre gruixuts volums del *Cançoner popular de Mallorca*, recollit pacientment durant més de quaranta anys pel franciscà mallorquí Rafael Ginard i Bauçà, «l'essència i la història» del qual ens foren explicades per ell mateix al volumet *El Cançoner popular de Mallorca* (Mallorca 1960).¹

El *Cançoner* del pare Ginard és la primera col·lecció important —quasi exhaustiva— publicada a Mallorca, tot i que no hi han mancat collectors des de Josep M. Quadrado i Marià Aguiló. La fatalitat ha fet, tanmateix, que per una raó o altra quedessin empantanegats molts projectes d'edició i que, per tant, hi hagi un material immens inèdit o publicat només en part, sobretot pel que fa a l'aspecte musical, aspecte deixat de banda completament pel pare Ginard. Dic «quasi exhaustiva» perquè, malgrat el nombre extraordinari de peces recollides per Ginard —unes vint mil—, l'obra no és encara completa: la poesia tradicional és molt bellugadissa i s'escapa sovint de les mans. Estic segur que encara serà possible de donar molts milers de versions i sobretot de variants no conegudes pel pare Ginard, el qual és ben conscient de la grandària i dels límits del seu *Cançoner*: «Tinc l'íntima convicció», ens diu, «que, fins allí on és humanament possible, el *Cançoner popular de Mallorca* és complet i que inclou, en substància, tota la riquesa cançonetística de la nostra terra. No crec que ni en deu anys seguits de recórrer Mallorca se poguessin recollir, fins a exhaurir-les, les cançons —no sabem quantes ni quines— que manquen al nostre *Cançoner*» (I, pàg. xxxi). Penso que aviat podré començar a donar a conèixer els resultats de les recerques que des de fa prop de dinou anys he anat realitzant sobre la cançó popular de Mallorca des dels seus diversos punts de vista. Això em permetrà, si no vaig errat, de contribuir d'una manera notable —especialment a partir de materials inèdits de Marià Aguiló i del meu avi Josep Massot i Planes, i de tot el material publicat que m'ha arribat a les mans— a conèixer, si més no, un bon nombre de les peces que manquen al recull de Ginard.

No voldria que aquesta constatació pogués semblar un retret. Ben al contrari, no em puc estar d'admirar l'obra realitzada pel pare Ginard i pels diversos col·laboradors que ha anat tenint a molts indrets. «Més de vint mil cançons diferents i més de cinquanta mil variants», afirma molt bé Francesc de B. Moll, «són xifres que es diuen aviat, però representen un cúmul de feina, una constància i una tenacitat que poques vegades es troben reunides en una sola persona» (I, pàg. xiii). Ben pocs aplecs cançonístics, en tot el món, tenen aquestes dimensions. No cre-

1. Vegeu-ne la recensió a *ER*, VII (1959-1960), 197-198.